

Minne menet uudella hallituskaudella, musiikkitiede?

Tuire Ranta-Meyer, Mikko Ojanen ja Meri Kytö

.....

Tätä *Musiikki*-lehden kesäkuun numeroa viimeisteltäessä kotimaamme Suomi on saanut uuden hallitusohjelman tuleville neljälle vuodelle. Taitteen tutkimuksen parissa toimivat eivät usein ehdi, eivätkä ehkä näe tarpeellisena perehtyä tällaiseen valtiollisen tason politiikka-asiakirjaan. Tosiasiassa sen kirjauksista kuitenkin pystyy päättelemään hyvin paljon alan tulevaisuudesta ja varautumaan uusien painotuksien mukaisesti mahdollisuuksiin tai uhkiin. Jos uutta tutkimushanketta ja rahoitushakemuksia alkaa juuri näinä aikoina valmistella, kannattaisi varmastikin katsoa, mitä hallitusohjelmassa aiotaan tukea tai mitä vahvistaa. Tutkimuksen vapaus ei kärsine siitä, että tutkimusohjelman laatijat ovat tietoisia valtion lisäpanostuksista ja arvostuksista.

Esimerkiksi yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry., ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. ja vaikkapa kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö Kultra ry. ovat julkaisseet vain parin päivän viiveellä omat näkemyksensä hallitusohjelman tavoitteista. Tällä aktiivisella otteella pyritään saamaan omia näkemyksiä niihin kehittämissuunnitelmiin, joita kaikki ministeriöt alkavat työstää hallitusohjelman kirjausten toteuttamiseksi. Näin politiikka toimii: esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriöllä on ollut tapana toteuttaa kunkin vallassa olevan hallituksen tahtoa melko kirjaimellisesti. Virkamiehet eivät päätä siitä mitä tehdään, mutta suunnittelevat toimenpiteet, joilla haluttu muutos toteutetaan. Tässä työssä he ovat hyviä ja kokeneita, ja jos haluttua asiaa ei muuten saada tehtyä, niin talousohjaus eli rahoitus on aina tepsivä keino taivuttaa hallinnonala tahtoonsa. Kehittämissuunnitelmiin kannattaa siksi vaikuttaa.

Sosiaalisen median keskustelussa monet kulttuurin edustajat ovat ehdineet jo kauhistella uutta hallitusohjelmaa. Kuitenkin esimerkiksi Kultra ry:n pääsihteeri Rosa Meriläisen, vihreiden entisen kansanedustajan mukaan ”hallitusohjelmassa ei ole sovittu leikkauksista kulttuurin perusrahoitukseen eli kulttuuribudjettiin, vaan kokonaisuudessaan tarkastellen se on kulttuurimyönteinen.” Jo pelkästään se, että siinä on luvattu laatia nykyisen hallituskauden aikana kulttuuripoliittinen selonteko, nostaa

kulttuurin arvoa. ”Uuden hallituksen haukkumisesta ei ole tässä vaiheessa mitään hyötyä, vaan rakentavaa yhteistyötä tehdään tämänkin kanssa”, Meriläinen kokeneena poliitikkona kirjoittaa. Se on melko rohkeasti sanottu kulttuurikentällä, joka osaa erinomaisen taidon kritisoida muttei jaksakaan yleensä tehdä vaikuttamistyötä silloin kuin sen aika olisi.

Tämä viimeksi mainittu koskee myös meitä itseämme ja muutama vuosi sitten perustettua Taiteiden tutkimuksen neuvottelukuntaa. Ehkä voimavaramme tieteellisenä seurana tai neuvottelukuntana ovat liian pienet omien hallitusohjelmataivoitteiden tuottamiseksi eduskuntavaalien edellä, mutta vuorovaikutusta voisi tehdä matalammallakin kynnyksellä niiden kanssa, joilla on leveämmät hartiat. Esimerkiksi Tieteentekijöiden liitto, Akava, OAJ ja Akavan erityisalat voisivat olla kiinnostuneita ottamaan ehdotuksiinsa niitä näkökulmia, joita me tuotamme alamme edustajina.

Nyt juuri tällä hetkellä meidän olisi syytä tutkia hallitusohjelmaa ja nostaa sieltä esiin jäsenistömme käyttöön tärkeitä kirjauksia, vihjeitä tulevista painoalueista tai esiin nousevista teemoista. Teemme sen nyt *Musiikki*-lehden lukijoille tämän pääkirjoituksen myötä, ja ehkäpä keskeisiä otteita voisi julkaista ainakin oman seuramme sivuilla. On nimittäin positiivisessa mielessä merkillepantavaa, että uusi hallitus sitoutuu toimeenpanemaan parlamentaarisen TKI-työryhmän ehdotukset siitä, miten Suomen T&K-toiminnan rahoitus nostetaan neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Tällainen parlamentaarinen ylihallituskautinen pitkän ajan ohjelma ja sen edistäminen suojaa alamme siltä nelivuotisten kausien turbulenssilta, jossa edellisen hallituksen tavoitteet lakaistaan maton alle ja uusia kehittämiskohteita ravistetaan hihasta. ”Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että erityisesti alkuvaiheessa (huom! Ei siis vasta lähellä vuotta 2030) rahoituksella varmistetaan TKI-osaajien kouluttaminen ja huolehditaan korkeakoulujen perusrahoituksesta” (Vahva ja välittävä Suomi 2023, 87).

Alamme kannalta aivan keskeinen kirjaus löytyy hallitusohjelman samalta sivulta 87: ”Yliopistoja kehitetään sivistysyliopistomallin mukaisesti. Sen mukaan yliopistojen keskeinen tehtävä on kasvattaa kriittiseen ja analyyttiseen ajatteluun. **Myös pienillä akateemisilla oppiaineilla on oma paikkansa suomalaisessa yliopistomaailmassa** [lihavointi päätoimittajien].” Merkillistä kyllä, mikään taho ei ole ottanut tätä lausetta esille kommentissaan tai riemuinnut siitä. Ehkäpä se ei ole ollut kaikissa yliopistoissa niiden mieleen, joiden näkökulmasta pienet alat ovat pikemmin kuluerä kuin rikkaus akateemisessa moninaisuudessa. Meille kaikille, jotka haluamme tai joskus vasten tahtoaamme joudumme puolustamaan taiteiden tutkimuksen tai musiikkitieteen asemaa, tämä kirjaus on kuitenkin

kin melkoinen valttikortti. Jos tämän pääkirjoituksen myötä jollakulla herää kiinnostus lähteä keskustelemaan tästä kirjauksesta tiedeministerin, hänen valtiosihteerinsä, avustajansa tai ministeriön virkamiesten kanssa, niin musiikkiteollisen seuran varapuheenjohtajaan voi mielellään olla yhteydessä. Tätä hallitusohjelman erinomaista viestiä pitäisi nyt toivottaa joka välissä, jotta se ei unohdu vaan näkyy ministeriön kehittämissuunnitelmassa meille toivoa antavana välähdyksenä. Siihen on hyvä vedota kaikissa kannanotoissa ja vaatia vastauksia päättäjiltä siihen, miten tämä kirjaus on tarkoitus toteuttaa käytännössä.

Samalla sivulla on tärkeää viitoitusta siihen, mitä painotuksia tutkimuksen rahoitushakuihin saattaisi olla tulossa. Kun luemme, että ”yliopistojen tehtävänä on myös löytää ratkaisuja aikamme suuriin kysymyksiin. Esimerkiksi suomalaisen luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, energiateknologinen murros, digitalisaatio ja väestörakenteen muutos vaativat uusia ratkaisuja, joita on mahdotonta synnyttää ilman huippuluokan tutkimusta”, on hyvä miettiä niitä erilaisia ja ehkä valtavirrasta poikkeavia ratkaisuja, joita taide ja sen tutkimus voivat tuoda tieteiden väliseen keskusteluun. On hieman hämmentävää ajatella, että jo tasan 20 vuotta sitten Metropolia-ammattikorkeakoulussa julkaistiin kirja *Käyttöliittymä elämään*, jossa tutkittiin toiminnallisten draamamenetelmien antia käyttäjälähtöiselle tietotekniikan konseptisuunnittelulle ja joka johdatti Suomen akatemian rahoittamaan tutkimushankkeeseen Teknillisen korkeakoulun ja Metropolian kesken. Jos jo tuolloin kyettiin ylittämään ennakkoluulottomassa hengessä koulutusalojen välisiä siiloja, niin miksi emme nyt ole siitä juuri lainkaan edistyneet monialaisten tutkimushankkeiden ja erityisesti niiden tulosten soveltamisessa.

Kun hallitusohjelmassa peräänkuulutetaan ennakkoluulotonta innovaatioajattelua (s. 87), niin torjumisen sijaan meidän kannattaa katsoa sen olevan mahdollisuus taiteiden tutkimuksessa. Mitä humanistit ja vaikkapa musiikkikasvattajat tai ammattikorkeakoulujen laaja-alaiset musiikkipedagogit voivat tuoda yhteiskuntaan niin, että saamme peräkammarin pojat voimaantumaan ja katujengit löytämään mielekästä tekemistä soveltavan taiteen keinoin. Onko meillä tarpeeksi tutkimusta vaikuttavasta musiikkitoiminnasta ikäihmisten palvelutaloissa tai kuorolaulusta työelämässä loppuunpalaneiden kuntouttamisessa. Kun nuorten tuen tarve oppimisessa ja mielenterveysongelmat ovat räjähtäneet käsiin ja kun hallitusohjelma tunnistaa entistä paremmin kulttuurin, taiteen ja vapaan sivistystyön ennaltaehkäisevän merkityksen, voisi olla tarkoituksenmukaista rakentaa maamme tähän asti laajin yhteistyökonsernio sekä interventoiden suunnitteluun ja toteuttamiseen että tulosten tutkimukselli-

seen arviointiin. Uuden hallituksen tavoitteena on ”kulttuurin ja taiteen sekä liikunnan laajempi hyödyntäminen ennaltaehkäisevässä sosiaali- ja terveydenhuollossa”, mutta siinä nähdään myös ”kulttuurin suuri merkitys kansalaisten resilienssille, kokonaisturvallisuudelle sekä kansalliselle yhteenkuuluvaisuuden tunteelle” (s. 91).

Esimerkiksi laajemmalle fanikulttuurin tutkimukselle tai musiikin sukupolvikokemusten tarkastelulle voisi juuri tällä hetkellä olla kysyntää. On jokseenkin surullista, että vanhuksille tarjotaan musiikkituokioissa aina vain Liljankukka-tyyppisiä ohjelmistoja eikä huomioida musiikkimakujen erilaistumista. Tulevaisuudessa ikäihmisten mielimusiikit ovat niin yksilöllisiä, että nyt kannattaisi jo miettiä digitalisaation mahdollisuuksia oman mielimusiikin saavutettavuuden varmistamiseksi. Vaikka tällä hetkellä tuntuu siltä, että Spotifyn kaltaiset palvelut hoitavat kyllä homman, niin arjen toimintakyky voi olla myöhemmin jo kovinkin hauras eikä edes musiikkipalvelun nimi tule mieleen vaikka kuinka yrittäisi.

Kulta ry:n Meriläinen (2023) näkee hallitusohjelmassa mahdollisuuksia kulttuurille ja taiteelle osana elinkeinopolitiikkaa. Hänen mukaansa on merkittävää, että audiovisuaalisen alan kehitys- ja kansainvälistämismalleja eli kasvuohjelmia laajennetaan koskemaan myös kirjallisuutta ja musiikkialaa tämän kirjauksen myötä: ”Kehitetään kasvua vauhdittavia malleja av-alalle sekä muille toimialoille kuten kirjallisuuteen ja musiikkiin!” (s. 91). Ja vaikka tähän asti alennetun alv-maksun korotus on isku koronasta edelleen toipuvalle alalle, kulttuuri-, vapaa-ajan ja liikuntaseteleiden käytön laajennus lisää osaltaan näiden palvelujen kysyntää. Myös kulttuurin ja luovan alan tekijöiden ja freelancereiden asemaa aiotaan parantaa osana sosiaali- ja työttömyysturvan uudistusta (s. 91), mikä toivottavasti vihdoinkin parantaa sitä kohtuutonta tilannetta, jossa taiteilija, tutkija tai freelancer rinnastetaan tukien osalta yrittäjään.

Hyvä uutinen *Musiikki*-lehden kannalta on myös, että hallitusohjelma haluaa turvata kotimaisten tieteellisten julkaisukanavien toiminnan ja tutkitun tiedon saatavuuden kansalliskielillämme (s. 87). TSV:n merkitys siis vähintäänkin pysyy entisellään ja voimme olettaa aivan kriittisen julkaisutuen Jufo 2-luokkaan nostetulle, pitkän perinteen omaavalle lehdellemme jatkuvan.

Tässä kesänumerossa Anna Ramstedt tutkii sitä, millä tavoin sukupuolittunut epätasa-arvo ilmenee hänen naispuolisten haastateltaviensa kokemuksissa klassisen musiikin verkostoista ja työelämästä. Maarit Kinunen ja työryhmä tarkastelevat kotimaisten rytmimusiikkifestivaalien markkinatilannetta ja erityisesti koronapandemian vaikutuksia festivaalien toimintaedellytyksiin. Lisäksi Pekka Gronow pohtii ja arvioi katsausar-

tikkelissaan eri musiikin tietokantoja, niiden hakutulosten tuottamia keskenään erilaisia mahdollisuuksia sekä mahdollisia tulevaisuuden askelia saada tietokantoja monipuolistettua. Leena Unkari-Virtanen on laatinut kirja-arvion uudesta DoMus-julkaisusarjan teoksesta *Kartanoista kaiken kansan soittimeksi III*. Helena Tyrväinen puolestaan kunnoittaa muistokirjoituksellaan merkittävää venäläistä musiikkitietelijä Ljudmila Kovnatskaa ja hänen tieteellisiä ansioitaan.

Lukemista on siis moneen tilanteeseen ja tarpeeseen. Antoisaa kesää lehden parissa!

Lähteet

Kolu, Siri, Katri Mehto, Merja Pennan, Jani Tihinen ja Raisa Vesanen. 003. *Käyttöliittymä elämään. Ikkunoita draaman ja teknologian kohtaamiseen*. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja.

Mehto, Katri (toim.). 2008. *Draamamenetelmät ja tieto. Teatterin ja teknologian kohtaamisia*. Helsinki: Metropolia.

Meriläinen, Rosa. 2023. Vahva ja välittävä Suomi satsaa kulttuuriin ja taiteeseen. Ajankohtaiskatsaus 19.6. Kulta ry:n sivulla. [Tark. 19.6.2023] <https://kulttuurijataide.fi/vahva-ja-valittava-suomi-satsaa-kulttuuriin/>.

Vahva ja välittävä Suomi. Neuvottelutulos hallitusohjelmasta 16.6.2023. [Tark. 19.6.2023] <https://valtioneuvosto.fi/documents/10184/158702198/Neuvottelutulos+hallitusohjelmas-ta+16.6.2023.pdf/2feb7a7-d5a1-6f17-df2d-95561de7a6de/Neuvottelutulos+hallitusohjelmas-ta+16.6.2023.pdf?t=1686924779616>